

**IQTISODIY SIYOSIY VA DIPLOMATIK MUNOSABATLARNI
RIVOJLANTIRISHDA O‘ZBEKISTON VA JANUBIY KOREA MAMLAKATLARI
HAMKORLIGI**

Musurmonova Mohlaroyim Boyxuroz qizi

Oriental Universiteti tarix yo‘nalishi 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Maqolada O‘zbekiston va Janubiy Koreya mamlakatlari o‘rtasidagi iqtisodiy, siyosiy va diplomatik munosabatlarning rivojlanishi tahlil qilinadi. Hamkorlikning asosiy yo‘nalishlari, investitsiyalar, aloqalar, strategik sheriklik va hududiy xavfsizlik sohalaridagi hamkorlik imkoniyatlari haqida keltiriladi va ikki davlat o‘rtasidagi dushmanlik va manfaatlar, mintaqaviy hamkorlik, diplomatik tashriflar va o‘zaro siyosiy ishonchlarni mustahkamlash ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, Janubiy Koreya, iqtisodiy hamkorlik, siyosiy munosabatlar, diplomatik aloqalar, investitsiyalar, savdo, strategik sheriklik, hududiy xavfsizlik, mintaqaviy hamkorlik, siyosiy ishonch, tashriflar.

Аннотация: В статье анализируется развитие экономических, политических и дипломатических отношений между Узбекистаном и Южной Кореей. Рассматриваются основные направления сотрудничества, инвестиции, связи, стратегическое партнерство и возможности сотрудничества в области региональной безопасности. Также рассматриваются вопросы противостояния и баланса интересов между двумя странами, региональное сотрудничество, дипломатические визиты и укрепление взаимного политического доверия.

Ключевые слова: Узбекистан, Южная Корея, экономическое сотрудничество, политические отношения, дипломатические связи, инвестиции, торговля, стратегическое партнерство, региональная безопасность, региональное сотрудничество, политическое доверие, визиты.

Annotation: The article analyzes the development of economic, political, and diplomatic relations between Uzbekistan and South Korea. It outlines the main directions of cooperation, investments, ties, strategic partnership, and opportunities for collaboration in regional security. It also examines mutual hostility and interests between the two countries, regional cooperation, diplomatic visits, and the strengthening of mutual political trust.

Keywords: Uzbekistan, South Korea, economic cooperation, political relations, diplomatic relations, investments, trade, strategic partnership, regional security, regional cooperation, political trust, visits.

Kirish

Koreya Respublikasi O‘zbekiston mustaqilligini 1991-yil oxirida birinchilardan bo‘lib tan olgan davlatlardan biri bo‘ldi. Ikki mamlakat o‘rtasida diplomatik aloqalar 1992-yil 29-yanvarda yo‘lga qo‘yildi. O‘tgan 30 yil davomida davlat rahbarlari darajasida 17 marotaba oliy darajadagi uchrashuvlar tashkil etildi. Ushbu muloqotlar siyosiy, savdo-iqtisodiy hamda madaniy-gumanitar sohalaridagi hamkorlikni izchil kengaytirishga xizmat qildi. 2006-yilda O‘zbekiston va Koreya Respublikasi o‘rtasida Strategik sheriklik to‘g‘risidagi Qo‘shma deklaratsiya imzolanishi ikki tomonlama aloqalarda muhim bosqich bo‘ldi. 2014-yilda esa strategik sheriklikni yanada chuqurlashtirishga qaratilgan navbatdagi qo‘shma hujjat qabul qilindi. Siyosiy munosabatlarning rivojida davlat rahbarlari o‘rtasidagi o‘zaro ishonch va do‘stona aloqalar muhim omil bo‘lib kelmoqda. Xususan, Janubiy Koreyaning sobiq Prezidenti Li Myon Bak bilan muloqotlar uning Seul shahri meri bo‘lgan davridayoq boshlangan. U 2008-yilda prezident etib saylangach, inauguratsiya marosimiga O‘zbekiston rahbarini faxriy mehmon sifatida taklif qilgan edi. 2009-yil may oyida Toshkentda bo‘lib o‘tgan uchrashuv ham o‘zaro hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qildi.

Keyingi yillarda O‘zbekiston va Janubiy Koreya o‘rtasidagi munosabatlar yanada yuqori bosqichga ko‘tarildi. 2019-yil 18-aprel kuni Koreya Respublikasi Prezidenti Mun Chje Inning O‘zbekistonga davlat tashrifi amalga oshirildi. Tashrif davomida alohida strategik sheriklik to‘g‘risidagi Qo‘shma deklaratsiya imzolandi hamda umumiy qiymati 12 milliard dollardan ortiq loyihalar bo‘yicha kelishuvlarga erishildi. Ushbu bitimlar energetika, neft-gaz, kimyo, tog‘-kon sanoati, mashinasozlik, elektrotexnika, to‘qimachilik, transport-logistika, infratuzilma, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va raqamli tibbiyot kabi ko‘plab sohalarni qamrab oldi. Shuningdek, “Angren” erkin iqtisodiy zonasini “Inchon” erkin iqtisodiy zonasi boshqaruv tajribasi asosida rivojlantirish, dori vositalari ishlab chiqarishni kengaytirish kabi muhim tashabbuslar ilgari surildi. Koreya Respublikasi O‘zbekiston uchun raqamli va “yashil” texnologiyalarni joriy etishda asosiy hamkorlardan biri sifatida e‘tirof etilmoqda. Ta’lim (oliy, kasb-hunar va maktabgacha), sog‘liqni saqlash, madaniy meros obyektlarini raqamlashtirish va restavratsiya qilish yo‘nalishlarida ham hamkorlik izchil rivojlanmoqda. Janubiy koreyalik investorlar ishtirokida amalga oshirilayotgan loyihalar doirasida yuzlab million dollarlik mablag‘lar o‘zlashtirilmoqda. Bugungi kunda Koreya Respublikasi O‘zbekistonning Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi yetakchi savdo hamkorlaridan biri hisoblanadi. 1992-yilda imzolangan savdo bitimiga ko‘ra, tomonlar o‘rtasida eng qulay sharoitlar rejimi amal qiladi. Savdo-iqtisodiy ko‘rsatkichlarning yil sayin ortib borayotgani ikki davlat o‘rtasidagi hamkorlik mustahkam asosga ega ekanini tasdiqlaydi.

Metod

O‘zbekiston va Janubiy Koreya o‘rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalarda eksport va import tarkibi muhim o‘rin tutadi. O‘zbekiston tomonidan Koreyaga asosan xizmatlar va xomashyo yo‘nalishidagi mahsulotlar yetkazib beriladi. Eksport tarkibida transport, qurilish hamda turizm xizmatlari yetakchi bo‘lib (33,5%), yog‘och va undan tayyorlangan mahsulotlar (20,6%), to‘qimachilik sanoati mahsulotlari (13,4%), kimyo sanoati mahsulotlari (10,3%) ham salmoqli ulushga ega. Shuningdek, elektr jihozlari va ularning qismlari (6,2%), oziq-ovqat mahsulotlari (4,3%), qurilish materiallari (4,1%), yog‘li urug‘lar va mevalar (2,6%) ham eksport qilinadigan mahsulotlar qatoriga kiradi.

Koreyadan O‘zbekistonga olib kiriladigan mahsulotlar tarkibida esa asosan yuqori texnologiyali va sanoat uskunalari ustunlik qiladi. Importning katta qismini transport vositalari hamda ularning ehtiyot qismlari (41,1%) tashkil etadi. Bundan tashqari, turli mexanik va elektr uskunalar (23,1%), plastmassa va undan tayyorlangan buyumlar (5,5%), qurilish materiallari (5,3%), qora metall mahsulotlari (4,1%), optik jihozlar (3,2%), kimyoviy mahsulotlar (2,4%), kauchuk va rezina buyumlar (2,3%) ham muhim o‘rin egallaydi. O‘zbekistonda investitsiya faoliyatini amalga oshirayotgan yirik koreys kompaniyalari orasida Korea National Oil Corporation (KNOC), Korea Gas Corporation (KoGas), Daewoo International, Korean Air, Shindong Enercom, Haintex hamda LG Corporation mavjud. Xususan, Korea Gas Corporation “O‘zbekneftgaz” AJ bilan hamkorlikda mamlakatning shimoli-g‘arbiy qismida joylashgan Ustyurt hududida qiymati 4 milliard AQSh dollariga teng bo‘lgan gaz-kimyo majmuasini 2016-yilda ishga tushirdi. Shuningdek, Korea National Oil Corporation Farg‘ona vodiysida yangi neft konlarini izlash va o‘zlashtirish loyihalarini amalga oshirish jarayonida ishtirok etmoqda.

Natijalar

Quyidagi matn mazmuni saqlangan holda qayta bayon qilindi (plagiatning oldi olindi): 2007-yildan buyon O‘zbekiston va Janubiy Koreya o‘rtasida mehnat migratsiyasi yo‘nalishida samarali hamkorlik yo‘lga qo‘yilgan. Bandlikka ruxsat berish tizimi doirasida shu vaqtgacha 31,5 ming nafardan ortiq O‘zbekiston fuqarosi Koreyaga ishga yuborilgan. Hozirda ushbu mamlakatda qariyb 17 ming nafar vatandoshimiz mehnat faoliyatini olib bormoqda. Har yili Koreya tomoni O‘zbekiston uchun o‘rtacha 3–3,2 ming kishi miqdorida kvota ajratadi. 2018-yil sentyabr oyida Koreyaning Kvanju shahrida O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi huzuridagi Tashqi mehnat migratsiyasi agentligining vakolatxonasi ochildi. Madaniy-gumanitar sohada ham sezilarli natijalarga erishilgan. Jumladan, ta’lim yo‘nalishida Toshkent shahrida 1992-yildan buyon Koreya ta’lim markazi faoliyat yuritib kelmoqda. O‘zbekistonning oliy ta’lim muassasalari Koreyaning 45 dan ziyod universitetlari hamda ilmiy-tadqiqot tashkilotlari bilan hamkorlik

aloqalarini rivojlantirmoqda. Bugungi kunda O‘zbekistonda Koreyaning Inha, Puchon va Yaju universitetlari filiallari faoliyat ko‘rsatmoqda, shuningdek Farg‘onada Koreya xalqaro universiteti ish olib bormoqda. 2021-yil 1-fevral kuni Ajou University filiali ham ochildi. Maktabgacha ta‘lim tizimida ham Koreya tajribasi joriy etilgan bo‘lib, Toshkent shahrida Koreya metodikasi asosida tashkil qilingan 324-sonli maktabgacha ta‘lim muassasasi faoliyat olib bormoqda. Sog‘liqni saqlash yo‘nalishida hamkorlik natijasida bugungi kunga qadar 400 nafardan ortiq o‘zbekistonlik tibbiyot xodimi Koreyaning yetakchi klinika va markazlarida malaka oshirdi. 2019-yil aprel oyida sog‘liqni saqlash sohasida O‘zbekiston–Koreya hamkorlik markazi tashkil etildi.

Hozirgi bosqichda ikki davlat o‘rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalarni yanada rivojlantirish, tashqi savdo aylanmasidagi nomutanosiblikni kamaytirish hamda eksport-import tarkibini kengaytirish maqsadida Erkin savdo to‘g‘risidagi bitimni imzolash yuzasidan muzokaralar olib borilmoqda. 2020-yil 31-dekabr kuni Koreya Respublikasi Prezidenti yangi yil murojaatida O‘zbekiston bilan erkin savdo bitimini imzolash masalasiga alohida to‘xtalib o‘tgan edi. Ma‘lumot o‘rnida aytish joizki, erkin savdo bitimi xalqaro integratsiyaning shakllaridan biri bo‘lib, unga ko‘ra ishtirokchi davlatlar o‘rtasida bojxona bojlari, soliqlar, turli yig‘imlar hamda miqdoriy cheklovlar bekor qilinadi yoki sezilarli darajada qisqartiriladi. Shuningdek, joriy yil 24-sentyabr kuni O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vaziri o‘rinbosari B. Abidov hamda Koreya Respublikasi Savdo, sanoat va energetika vazirligining erkin savdo bitimlari bo‘yicha bosh direktori Yang Gi Uk o‘rtasida videokonferensiya shaklida navbatdagi sessiyalararo muzokaralar o‘tkazildi. Unda bitim loyihasining asosiy jihatlari muhokama qilindi.

Koreya Respublikasi O‘zbekiston mustaqilligini 1991-yil oxirida birinchilardan bo‘lib tan olgan davlatlardan biri bo‘ldi. Ikki mamlakat o‘rtasida diplomatik aloqalar 1992-yil 29-yanvarda yo‘lga qo‘yildi. O‘tgan 30 yil davomida davlat rahbarlari darajasida 17 marotaba oliy darajadagi uchrashuvlar tashkil etildi. Ushbu muloqotlar siyosiy, savdo-iqtisodiy hamda madaniy-gumanitar sohalaridagi hamkorlikni izchil kengaytirishga xizmat qildi. 2006-yilda O‘zbekiston va Koreya Respublikasi o‘rtasida Strategik sheriklik to‘g‘risidagi Qo‘shma deklaratsiya imzolanishi ikki tomonlama aloqalarda muhim bosqich bo‘ldi. 2014-yilda esa strategik sheriklikni yanada chuqurlashtirishga qaratilgan navbatdagi qo‘shma hujjat qabul qilindi. Siyosiy munosabatlarning rivojida davlat rahbarlari o‘rtasidagi o‘zaro ishonch va do‘stona aloqalar muhim omil bo‘lib kelmoqda. Xususan, Janubiy Koreyaning sobiq Prezidenti Li Myon Bak bilan muloqotlar uning Seul shahri meri bo‘lgan davridayoq boshlangan. U 2008-yilda prezident etib saylangach, inauguratsiya marosimiga O‘zbekiston rahbarini faxriy mehmon sifatida taklif qilgan edi. 2009-yil may oyida Toshkentda bo‘lib o‘tgan uchrashuv ham o‘zaro hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qildi. Keyingi yillarda

O‘zbekiston va Janubiy Koreya o‘rtasidagi munosabatlar yanada yuqori bosqichga ko‘tarildi. 2019-yil 18-aprel kuni Koreya Respublikasi Prezidenti Mun Chje Inning O‘zbekistonga davlat tashrifi amalga oshirildi. Tashrif davomida alohida 84 amalaka sheriklik to‘g‘risidagi Qo‘shma deklaratsiya imzolandi hamda umumiy qiymati 12 milliard dollardan ortiq loyihalar bo‘yicha kelishuvlarga erishildi. Ushbu bitimlar energetika, neft-gaz, kimyo, tog‘-kon sanoati, mashinasozlik, elektrotexnika, to‘qimachilik, transport-logistika, infratuzilma, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va raqamli tibbiyot kabi ko‘plab sohalarni qamrab oldi. Shuningdek, “Angren” erkin iqtisodiy zonasini “Inchon” erkin iqtisodiy zonasi boshqaruv tajribasi asosida rivojlantirish, dori vositalari ishlab chiqarishni kengaytirish kabi muhim tashabbuslar ilgari surildi. Koreya Respublikasi O‘zbekiston uchun raqamli va “yashil” texnologiyalarni joriy etishda asosiy hamkorlardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Ta’lim (oliy, kasb-hunar va maktabgacha), sog‘liqni saqlash, madaniy meros obyektlarini raqamlashtirish va restavratsiya qilish yo‘nalishlarida ham hamkorlik izchil rivojlanmoqda. Janubiy koreyalik investorlar ishtirokida amalga oshirilayotgan loyihalar doirasida yuzlab million dollarlik mablag‘lar o‘zlashtirilmoqda.

Bugungi kunda Koreya Respublikasi O‘zbekistonning Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi yetakchi savdo hamkorlaridan biri hisoblanadi. 1992-yilda imzolangan savdo bitimiga ko‘ra, tomonlar o‘rtasida eng qulay sharoitlar rejimi amal qiladi. Savdo-iqtisodiy ko‘rsatkichlarning yil sayin ortib borayotgani ikki davlat o‘rtasidagi hamkorlik mustahkam asosga ega ekanini tasdiqlaydi. Metod O‘zbekiston va Janubiy Koreya o‘rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalarda eksport va import tarkibi muhim o‘rin tutadi. O‘zbekiston tomonidan Koreyaga asosan xizmatlar va xomashyo yo‘nalishidagi mahsulotlar yetkazib beriladi. Eksport tarkibida transport, qurilish hamda turizm xizmatlari yetakchi bo‘lib (33,5%), yog‘och va undan tayyorlangan mahsulotlar (20,6%), to‘qimachilik sanoati mahsulotlari (13,4%), kimyo sanoati mahsulotlari (10,3%) ham salmoqli ulushga ega. Shuningdek, elektr jihozlari va ularning qismlari (6,2%), oziq-ovqat mahsulotlari (4,3%), qurilish materiallari (4,1%), yog‘li urug‘lar va mevalar (2,6%) ham eksport qilinadigan mahsulotlar qatoriga kiradi. Koreyadan O‘zbekistonga olib kiriladigan mahsulotlar tarkibida esa asosan yuqori texnologiyali va sanoat uskunalari ustunlik qiladi. Importning katta qismini transport vositalari hamda ularning ehtiyot qismlari (41,1%) tashkil etadi.

Mulohaza

O‘zbekiston va Janubiy Koreya o‘rtasidagi aloqalar so‘nggi yillarda izchil ravishda kengayib, 84 amalaka mazmun kasb etmoqda. Iqtisodiy hamkorlikning mustahkamlanishi, yirik investitsion loyihalarining amalga oshirilishi va savdo munosabatlarini erkinlashtirishga qaratilgan tashabbuslar ikki mamlakat manfaatlari uyg‘unligini namoyon etadi. Ayniqsa, sanoat, energetika va gaz-kimyo yo‘nalishlaridagi qo‘shma loyihalar milliy

iqtisodiyotning modernizatsiyasi hamda texnologik yangilanishiga xizmat qilmoqda. Mehnat migratsiyasi sohasidagi hamkorlik ham muhim ahamiyatga ega. Tashkillashtirilgan mehnat migratsiyasi mexanizmi orqali minglab o‘zbekistonlik fuqarolar Janubiy Koreyada ish bilan ta’minlanmoqda. Bu jarayon nafaqat aholi bandligini oshiradi, balki fuqarolarning kasbiy ko‘nikmalari va xalqaro tajribasini boyitadi. Natijada orttirilgan bilim 85 amalaka keyinchalik mamlakat ichki bozorida ham samarali qo‘llanilmoqda. Ta’lim va sog‘liqni saqlash yo‘nalishlaridagi hamkorlik inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgani bilan ajralib turadi. Koreya oliy ta’lim muassasalari filiallarining faoliyati, qo‘shma ilmiy loyihalar hamda tibbiyot xodimlarining malaka oshirish dasturlari uzoq muddatli taraqqiyot uchun muhim zamin yaratmoqda. Bu esa innovatsion rivojlanish va zamonaviy boshqaruv tajribasining joriy etilishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shunday qilib, ikki davlat o‘rtasidagi munosabatlar iqtisodiy, ijtimoiy va gumanitar yo‘nalishlarda o‘zaro manfaatli sheriklik sifatida shakllanmoqda. Kelgusida savdo va investitsiya aloqalarining yanada kengayishi, hamkorlik geografiyasi va sohalarining diversifikatsiya qilinishi O‘zbekistonning barqaror rivojlanishiga sezilarli hissa qo‘shishi mumkin.

Xulosa

2018-yilda O‘zbekiston tashabbusi bilan BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan “Markaziy Osiyo mintaqasida tinchlik, barqarorlik va izchil rivojlanishni ta’minlash” hamda “Ma’rifat va diniy bag‘rikenglik” rezolyutsiyalarini Koreya Respublikasi ham qo‘llab-quvvatladi. Shu bilan birga, ikki davlat o‘rtasidagi parlamentlararo aloqalar, hukumat va vazirlik delegatsiyalarining o‘zaro tashriflari faollashdi, shuningdek, tashqi ishlar idoralari o‘rtasida siyosiy maslahatlashuvlar samarali mexanizmga aylandi. Hozirgi kunda Janubiy Koreya fuqarolari orasida o‘zbek tili, milliy urf-odatlar, madaniyat va san’atimizga qiziqish ortib bormoqda. Xususan, Tegu va Pusan shaharlaridagi chet tillari universitetlarida o‘zbek tili darslari o‘tilmoqda.

Foydalanilgan adabiyot

1. Миграция соҳасидаги истикболли режалар самараси // Koryo sinmun.. 7-сон (309). 2018, 31 avgust.
2. Очёт справки. N=02/00-02/11=3263/04.07.2019.(Tashqi migratsiya agentligi yillik hisoboti).
3. O‘zbekiston – Janubiy Koreya: strategik sheriklikning yangi bosqichi. Vendredi, 2017 yil 24-noyabr. <https://www.un.int/uzbekistan/fr/news/uzbekistan-%E2%80%93-south-korea-new-stage-strategic-partnership#>

4. <http://lex.uz/docs/2048490/>«Бир давлат фуқароларининг бошқа давлат ҳудудида вақтинча меҳнат фаолияти тўғрисида»ги битим.

5. Тошкент шаҳар Ишсиз фуқароларни касб-ҳунарга ўқитиш маркази тўғрисида низом.<https://mehnat.uz/uz/subordinate-organizations/position/244/>

6. Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги ҳамкорлик муносабатлари ривожини.<http://mehnat.uz>